

Motion till riksdagen 2025/26:3886

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av skr 2025/26:82 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2024

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram statistik på hur många som underrättats om att de utsatts för hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja tidsgränsen för när underrättelse inte behöver lämnas på grund av sekretess till minst tio år och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur utrymmet för vilka tjänstefel som kan anses ringa kan minska när det gäller användning av hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden bör förstärkas, såväl resursmässigt som befogenhetsmässigt, för att säkerställa en effektiv tillsyn av användningen av hemliga tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Befogenheterna för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att använda hemliga tvångsmedel har successivt utökats över tid, med brett stöd i riksdagen. Av regeringens skrivelse framgår att användningen av hemliga tvångsmedel fortsätter att öka och att även nivåerna under 2024 ligger på en hög nivå. Miljöpartiet har i allt väsentligt stått bakom denna utveckling. Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel har länge efterfrågats av de brottsbekämpande myndigheterna och bedöms vara ett viktigt verktyg i arbetet mot den organiserade och gängrelaterade brottsligheten.

Genom att möjliggöra användning av hemliga tvångsmedel, även i preventivt syfte, har polisens förmåga att förhindra och utreda allvarliga våldsbrott samt lagföra gärningspersoner stärkts. Tvångsmedlen är därmed betydelsefulla för den allmänna tryggheten i samhället, för att ge brottsoffer upprättelse och ur ett bredare brottsförebyggande perspektiv. Av årets redovisning framgår också att hemliga tvångsmedel huvudsakligen används inom förundersökningar som rör allvarlig brottslighet, såsom grov organiserad kriminalitet, narkotikabrott och våldsbrott. Mot denna bakgrund delar Miljöpartiet i stora drag regeringens bedömning att den nuvarande ordningen för användning och kontroll av hemliga tvångsmedel i grunden fungerar väl, och att de utökade befogenheterna i huvudsak riktas mot grov brottslighet.

Samtidigt menar Miljöpartiet att en fortsatt utbyggnad av tvångsmedelsanvändningen måste gå hand i hand med ett starkt och konsekvent fokus på rättssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten. I takt med att användningen ökar, ökar också kraven på uppföljning, insyn och effektiv tillsyn. Den årliga redovisningen till riksdagen blir därför allt viktigare som ett verktyg för demokratisk kontroll.

Miljöpartiet konstaterar dock att regeringens skrivelse även fortsatt uppvisar brister när det gäller transparens och möjligheten för riksdagen att fullt ut bedöma konsekvenserna för enskilda. När hemliga tvångsmedel används i stor omfattning och i många fall riktas mot personer som senare inte lagförs, är det av särskild vikt att riksdagen har tillgång till ett tillräckligt och heltäckande underlag för att kunna utöva sin kontrollmakt.

En brist rör underrättelser till enskilda. I dag redovisas statistik över hur många underrättelser som inte lämnas på grund av sekretess, men regeringen redovisar inte hur många personer som faktiskt underrättas om att de har varit föremål för hemliga tvångsmedel. Avsaknaden av sådan statistik försvårar en samlad bedömning av hur underrättelseskylldigheten tillämpas i praktiken. Miljöpartiet menar därför att regeringen

bör återkomma med statistik som tydligt visar hur ofta underrättelser lämnas respektive uteblir.

Vidare anser Miljöpartiet att den nuvarande tidsgränsen om ett år och sex månader för när underrättelse inte längre behöver lämnas på grund av sekretess är alltför kort. För den enskilde kan det ha ett betydande värde att i efterhand få kännedom om att hemliga tvångsmedel har använts, även om lång tid har förflutit. När användningen av hemliga tvångsmedel ökar bör också kraven på öppenhet och möjlighet till insyn stärkas. Tidsgränsen bör därför höjas till åtminstone tio år. Vi välkomnar den utredning som just nu har i uppdrag att se över hur dagens system med underrättelser fungerar i praktiken, och ser fram emot att senare i år ta del av utredningens slutsatser.

Miljöpartiet konstaterar också att en ökad användning av hemliga tvångsmedel ställer höga krav på att lagstiftningen tillämpas korrekt. Regeringens skrivelse ger begränsad information om felaktig användning och om hur ansvarsfrågor hanteras. För att stärka rättssäkerheten bör regeringen därför tillsätta en utredning med syfte att minska utrymmet för vilka tjänstefel som kan anses ringa, och därmed straffria, när det gäller användning av hemliga tvångsmedel.

Slutligen konstaterar Miljöpartiet att de sänkta trösklarna för användning av hemliga tvångsmedel, i kombination med att de nu även används i preventivt syfte, har lett till en kraftigt ökad arbetsbelastning för tillsynsmyndigheten Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). Detta har bland annat redovisats i samband med nämndens besök i justitieutskottet i november 2024. Miljöpartiet menar att SIN behöver förstärkas, både resursmässigt och befogenhetsmässigt. När hemliga tvångsmedel, inklusive hemlig dataavläsning, används i allt större omfattning måste tillsynsmyndigheten ha goda förutsättningar att bedriva en effektiv och kvalificerad tillsyn, så att tvångsmedel inte används på felaktiga eller oproportionerliga grunder.

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)